

CARTIER POPULAR

Colecție aniversară

În 2015 apar 20 de titluri alese și făcute cu drag în tiraje limitate, numerotate, la preț unic. În semn de respect față de cititorul Cartier.

1

Oameni iluștri ai Greciei antice după Plutarh

2

Oameni iluștri ai Romei antice după Plutarh

3

Divina comedie de Dante

4

Roșu și negru de Stendhal

5

Contele de Monte-Cristo (Partea I) de Alexandre Dumas

6

Contele de Monte-Cristo (Partea a II-a) de Alexandre Dumas

7

Visuri de iarnă și alte povestiri de Francis Scott Fitzgerald

8

Ion de Liviu Rebreanu

9

Pădurea spânzuraților de Liviu Rebreanu

10

Zeul absent. Literatură și inițiere la Mircea Eliade de Marius Lazurca

11

Frunze de dor de Ion Druță

12

Clopotnița de Ion Druță

13

Singur în fața dragostei de Aureliu Busuioc

14

Pactizând cu diavolul de Aureliu Busuioc

15

Portret de grup. O antologie de Eugen Lungu

16

Portret de grup după 20 de ani. O antologie de Eugen Lungu

17

***Poezia generației '80* de Nicolae Leahu**

18

Cuvinte și tăceri de Vsevolod Ciornei

19

Arme grăitoare de Emilian Galaicu-Păun

20

După 20 de ani de Alexandre Dumas

Nicolae LEAHU

POEZIA GENERAȚIEI '80

Nicolae LEAHU (20 iulie 1963, Bădicul Moldovenesc, Cahul), scriitor român. A absolvit Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic de Stat „Alec Russo” din Bălți, cu licență în limba și literatura română (1985). Doctor în filologie al Universității „Al. I. Cuza” din Iași, cu o teză despre poezia generației '80, coordonată științific de prof. univ. dr. Liviu Leonte (2000). Redactor-șef al revistei literare *Semn* (1995-2012). Actualmente este șef al Catedrei de literatură română și universală și membru al Senatului USARB.

Volume de autor: *Mișcare browniană* (versuri), Chișinău, Ed. Hyperion, 1993, Premiul de debut al Uniunii Scriitorilor din Moldova; *Personajul din poezie* (versuri), Chișinău, Ed. Cartier, 1997, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova; *Poezia generației '80* (studiu critic), Chișinău, Ed. Cartier, 2000; *Erotokritikon. Făt-Frumos, fiul pixului* (1) (eseu ludic), Iași, Ed. Timpul, 2001 (ediția a doua, Cartier, 2010), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova; *Nenumitul* (versuri), Iași, Ed. Fundației Culturale „Poezia”, 2008, Premiul filialei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România; *Comedia cumană și vodevilul peceneg* (eseuri), Iași, Ed. Timpul, 2008, Premiul Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Moldova; *Aia* (antologie de poeme), Chișinău, Ed. Cartier, 2010; *Alungarea muzelor din cetate* (versuri), Chișinău, Ed. Cartier, 2011, Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova; *Poeme*, Iași, Ed. TipoMoldova, 2012; *Autorul, personajul și eroinele* (antologie de poeme), Chișinău, Ed. ARC, 2013.

„Poezia generației '80 e, pe scurt, o sinteză bine cumpănită, limpede și lămuritoare.”

AL. CISTELECAN

CARTIER POPULAR

Nicolae LEAHU

Poezia generației '80

E s e u

Ediția a II-a

Postfață de Eugen LUNGU

CARTIER 20
Din 1995, în toate librăriile bune

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 24 05 87, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
Cartier & Roman LLC, Fort Lauderdale, SUA. E-mail: usa@cartier.md
Suport juridic: Casa de Avocatură *EuroLegal*
www.cartier.md

*Cărțile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBookstore, Barnes & Noble, www.cartier.md, www.elefant.ro*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.
E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00.
E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ
CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România
Tel./fax: (021) 210.80.51
E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Cartier popular* este coordonată de Gheorghe Erizanu
Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Valentin Guțu
Coperta seriei: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Design/tehnoedactare: Tatiana Cunup, Mircea Cojocaru
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Bons Offices

Nicolae Leahu
POEZIA GENERAȚIEI '80
Ediția a II-a, august 2015.

Prima ediție a apărut în 2000 la Editura Cartier.

© 2015, 2000, Editura Cartier, pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Aprobat de Comisia pentru editarea cărții naționale și editat cu contribuția Ministerului Culturii.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Leahu, Nicolae.

Poezia generației '80: Esecu/Leahu Nicolae; cop.: Vitalie Coroban. – [Ed. a 2-a]. –

Chișinău: Cartier, 2015 (Tipogr. „Bons Offices”). – 344 p. –

(Colecția „Cartier Popular”)/coord. de Gheorghe Erizanu, ISBN 978-9975-79-891-4).

Bibliogr.: p. 321. – 500 ex.

ISBN 978-9975-79-994-2.

821.135.1.09+821.135.1(478).09

L 36

Cuprins

<i>În loc de notă la ediția a doua</i>	7
Partea I. CONCEPTE ȘI DELIMITĂRI	9
Pornind de la context(e) și proiect(e)	10
Optzecismul și conceptul de generație	26
Autohtonizarea postmodernismului	48
Modelele poetice și specificul recuperării	87
Disocieri și asocieri	110
Partea II. DEZIDERAT ȘI PRAXIS	135
Lumea poeziei și poezia lumii	136
Reabilitarea realului	136
Ipostazele cotidianului	141
Rezistență și decepție	155
Metafizică și parabolă	163
O poezie a condiției feminine	176
Erosul postmodern	185
Leviathan sau fizionomia poemului	207
Scrierea, descrierea și autodescrierea	207
Spre o viziune a „totului”	214

„Poemul care nu poate fi înțeles”	219
Între jurnal și happening	223
Cartea de poezie și poemul-carte	229
Antiacademism și frondă	235
Spectacolul textului	243
Personajul de/din poezie	252
<i>Eu sunt eu, „eu (nu) este altcineva”</i>	<i>252</i>
<i>Convergența pluralului în singular</i>	<i>256</i>
<i>Biografia din „biografism”</i>	<i>261</i>
<i>Autenticitate și (auto)ironie</i>	<i>267</i>
<i>Explorarea lucidității</i>	<i>272</i>
<i>Avatarurile scribului</i>	<i>279</i>
Peisaj cu relief în mișcare	287
<i>Tragicomedia retoricii</i>	<i>287</i>
<i>Ora individualităților</i>	<i>294</i>
<i>Impasul canonic și agonia capodoperei</i>	<i>300</i>
<i>Riscuri și limite</i>	<i>307</i>
<i>Postfață de Eugen Lungu</i>	<i>310</i>
<i>Bibliografie</i>	<i>324</i>
<i>Index de autori</i>	<i>335</i>

În loc de notă la ediția a doua

Evocând anii de maximă expansiune ai poeziei generației '80 (1977-2000), această carte solicita imperios, la ora reeditării, să fie rescrisă sau, cel puțin, să fie revizuită și adăugită, pentru a pune de acord titlul cu evoluțiile discursului liric și progresele cercetării literare din ultimii 15-16 ani. Fișele, nu-i vorba, se și acumulaseră și o privire reîntregitoare asupra fenomenului liric optzecist la momentul deplinei sale maturități ar fi favorizat nu numai receptarea, ci și mai ferma așezare a acestei rebele legiuni poetice în capricios de mobilele cadre generaționist-promoționale ale istoriei literaturii române contemporane.

Timpul n-avu însă deloc răbdare cu planurile autorului de a proceda la grabnica rescriere sau revizuire a cărții, ci îi smulse din mâini princepsul electronic, aruncându-l cu dibăcie direct în hulpavele cavități ale procesoarelor. Consternarea autorului se revărsă peste margini, generînd puzderie de consecințe teoretice. Prima – și singura care contează acum – este că odată ce faza creșterii generației se încheie aproximativ la intersecția mileniilor al doilea și al treilea, la aceeași fatală, se vede, răscruce optzecismul începe să dea clare semne de fragilizare a coeziunii sale interioare, iar acțiunea generaționistă se dezvăluie fie ca una în descreștere, fie ca una a individualismului asumat, chiar dacă formele instituționalizate de comunicare (colocvii, reviste, colecții de carte etc.) vor mai funcționa, din inerție și instinct de conservare, și de aici încolo. A rescrie deci *Poezia generației '80* înglobînd întreg acest proces de dizoluție a exuberanțelor juvenile ar însemna să deformezi însăși

esența aceluși act de emancipare artistică ce animase spectacularea ieșire în scenă a optzecismului. Mult mai tentantă și mai justificată ar fi, prin urmare, scrierea unui al doilea volum al cărții, care ar depăși la gura șemineului pîlpîind postmodern continuarea poveștii critice a poeziei generației '80 după replierea bosumflată sau de-a dreptul irita(n)tă a fiecărui combatant în cortul său, sub steagul domnesc al propriei poetici, cu sau fără Briseis, preasupusa sclavă și magistra stăpînă a imaginației tuturor. Cu atît mai mult cu cît, între timp, și conturul unor opere se definitivează, iar certitudinea că fiecare optzecist și-a jucat pînă aici rolul cu nimic mai rău decît au făcut-o înaintașii imediați (alde Sorescu și C) este deja ca și acreditată în corturile auctoriale și în analele (scrise pe frunză verde, desigur) ale poeziei românești. Cu voia providenței scientiste, și acest proiect (de grant? e-o idee! inclusiv pentru manevranții de oportunități) își are soarta pecetluită undeva prin cele mișcătoare șesuri. Impersonală-i profeția: se va developa, cu vremea...

Autorul
12 iunie 2015

Raisei

PARTEA I

CONCEPTE ȘI DELIMITĂRI

Pornind de la context(e) și proiect(e)

Sfârșitul deceniului opt și deceniul nouă ale secolului trecut înregistrează în societatea românească un puternic recul restalinizant, profund marcat de eforturile puterii comuniste de a preveni sau de a anihila demersurile opozante (de la mișcarea Goma (1977), greva minerilor din Valea Jiului (1977) la cazul Dorin Tudoran (1983), revolta anticomunistă de la Brașov (1988) ș.a.).

Înăsprirea (indirectă) a cenzurii, încercările de a substitui actul de cultură prin amatorismul Festivalului „Cîntarea României”, divizarea, tacită, a scriitorilor în „patrioți” și „occidentalizați”, inspirarea de către putere a unor proiecte „științifice” tributare spiritului megaloman al cuplului conducător, cum este și teoria protocronismului, intimidarea și culpabilizarea sînt numai cîteva trăsături ale decorului social, ideologic și psihologic ce pot sugera o impresie despre atmosfera, condiția creatorului în genere și a tînărului scriitor în special, în acest „întunecat deceniu” de suptaveghere și represiune polițienească a culturii a cărui „tragică și grotescă” istorie¹ nu a fost totuși scrisă, deocamdată.

Receptarea fenomenului '80, în perspectivă istorico-sociologică, necesară înțelegerii raporturilor autor-putere și autor-public într-un regim dictatorial este mai curînd inexistentă, lipsită cum e de un orizont adecvat realităților momentului, în discursul critic de pînă la

1 Deși își intitulează cartea dedicată generației '80 *Istoria tragică și grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, Radu G. Țeposu nu atinge decît epidermic, în analiză, caracterul „tragic și grotesc” al perioadei istorice respective.

revoluția din decembrie 1989². Abia în condițiile de libertate a exprimării începe să se impună o grilă de lectură care își asumă odată cu dimensiunea estetică și contextul social și ideologic ce au modelat opera. „Coeficientul de determinare și chiar de „constrângere”, specific, sub orice formă, existenței sociale”³ este, în cazul literaturii române din deceniul al nouălea, cu atât mai presant cu cât această „constrângere” nu este una care să exprime jocul liber al tensiunilor dintre autor și societatea de tip democratic ce „încadrează, generalizează, tipizează, obligă la conformism și imitație, respinge „originalitatea” ireductibilă⁴. Captivă unei identități deformate, puterea comunistă, intolerantă, suspicioasă și de un capriciu hipertrofiat, bruiază neconținut coerența discursului artistic și descurajează actul de creație autentic prin frecvența modificare a regulilor jocului, prin tensionarea ori arbitrara dezamorsare a convențiilor. Obligată la o coexistență dezavantajantă și la un regim de dependență sau servitute, literatura, ca și oricare altă artă, se revoltă împotriva acestei condiții umilitoare, formulînd un limbaj prin intermediul căruia și-ar putea reabilita, măcar parțial, statutul și funcțiile amputate. „Sistemele totalitare în care cenzorul e rege dau naștere unui joc lingvistic de-a v-ați ascunselea care sporește receptivitatea cititorului confruntat cu mesajul camuflat și favorizează prospețimea creației poetice atunci cînd se exprimă un angajament esențial dincolo de constrângere, dincolo de

-
- 2 Avem în vedere atât producția criticii de întîmpinare, cit și lucrările panoramice asupra poeziei generației '80 publicate pînă acum de (respectăm cronologia aparițiilor) Ion Rotaru (v. *O istorie a literaturii române*, vol. III, București, Editura Minerva, 1987), Eugen Simion (*Scriitori români de azi*; vol. IV, București, Editura Cartea Românească, 1989), Marin Mincu (*Eseu despre textul poetic*, vol. II, București, Editura Cartea Românească, 1986), Radu G. Țeposu, a cărui *Istorie...*, încheiată la 1 aprilie 1988 și neadusă la zi, la ora editării, în 1993, neglijează și ea dimensiunea sociologică a fenomenului, examinînd doar conflictul dintre generații și, mai ales, efortul generației '80 de a impune o nouă paradigmă literară.
 - 3 Adrian Marino, *Introducere în critica literară*, București, Editura Tineretului, 1968, p. 33.
 - 4 *Ibidem*, p. 33.

frică”⁵, avertiza Edgar Reichmann cititorul din Occident, neinițiat în acest tip de comunicare. Ilie Constantin definește această situație ca fiind una de „complicitate fertilă”⁶ între autor și lector. O observație imposibil de eludat în contextul recitirii literaturii române create sub comunism dă și Ion Simuț, în *Incursiuni în literatura actuală*, o carte care, cu toate confuziile dintre „curajul” politic și cel estetic, afine uneori metodologiei gheriste⁷, are meritul de a fi accentuat importanța unei perspective fără de care acțiunea de valorizare a operei va fi incompletă: „Pentru a o descrie adecvat și exact, literatura perioadei comuniste trebuie neapărat cercetată și definită în raport cu puterea politică, așa cum a fost, de fapt, constrânsă să existe”⁸.

Nici poezia generației ’80 nu se poate eschiva de la examenul acestui raport, marcat de un timp sensibil la agravarea progresivă a crizei gândirii marxist-leniniste și a sistemului social-politic generat de ea. Reconstituind, pe scurt, istoricul renașterii poeziei românești din cenușa proletcultismului, e nevoie să amintim că sfârșitul guvernării Gheorghiu-Dej și începutul „epocii” Ceaușescu au decurs sub semnul unei relative liberalizări, ambele versiuni ale acesteia urmărind interese politice imediate în partid și în țară și credibilitate în cursul de „independență” politică vis-à-vis de Moscova în ochii

5 Cităm din Edgar Reichmann după cartea lui Ilie Constantin *Complicitatea fertilă*, traducere de Liana și Valentin Atanasiu, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1994, p. 8.

6 Ibidem, p. 8.

7 O demonstrație concludentă în acest sens realizează Andrei Grigor, în recenzie la *Incursiuni în afara literaturii*, „Caiete critice”, VII, nr. 9-10 (106-107), 1996, p. 53-55.

8 Ceea ce e mai greu de acceptat în acest proces de „revizuire” a literaturii române postbelice, printre inițiatorii căruia este și Ion Simuț, e că „Abia în al doilea rînd intervine cerința de a o raporta la ea însăși ca artă și dinamism intern al evoluției estetice”. În concepția noastră, evaluarea estetică, fiind o prioritate a actului critic, nu poate fi subordonată fenomenului social-politic, or, interpretarea trebuie să invoce perspectiva istorică și socială ca pe un instrument auxiliar, alături de alte mijloace de valorizare a operei. (Cf. Ion Simuț, *Incursiuni în literatura actuală*, Oradea, Editura Cogito, 1994, p. 10).

cancelariilor marilor puteri occidentale. Studiind același context al așa-numitei liberalizări, reputatul politolog Vladimir Tismăneanu consemna că în acești ani „Cenzura continua să existe ca instituție sufocantă, dar literatura profita de marja de manevră creată de regim, ca și de pretenția lui Ceaușescu de a întruchipa o variantă mai puțin anchilozată a socialismului, pentru a sparge canoanele prăfuite ale realismului socialist”⁹. Beneficiarii acestei conjuncturi de relaxare ideologică sînt mai ales scriitorii anilor șaiszeci-șaptezeci, care, reînnoind firul tradiției cu literatura interbelică (reabilitată oficial, în mod eșalonat, după bunul plac al puterii), vor redescoperi lirismul și romanul (mai ales cel politic, încurajat și de serviciile de propagandă ale partidului să denunțe „abuzurile” – eufemismul îndrăgit al epocii – „obsedantului deceniu”, un alt eufemism de carieră) și vor impune noi modalități de creație în critica literară și dramaturgie. Ar fi însă o eroare să credem că liberalizarea n-a avut dedesubturile ei, realmente potrivnice mentalității liberale și, implicit, dreptului la liberă exprimare. Aluzia și alegoria, simbolul și metafora, eufemismul și litota își au locul lor privilegiat în scrierile acestei perioade, caracterizată prin frecvente imixțiuni ale forurilor ideologice în viața literară și culturală, viața textului rămînînd mereu la latitudinea factorilor reglatori ai tensiunii dintre cenzura politică și autocenzura auctorială. Cu toate acestea, „marja de manevră” de care vorbea Vladimir Tismăneanu începe să se restrîngă, alarmant, ca o piele de șarpe, pe măsură ce se intensifică acțiunile de rezistență intelectuală și crește izolarea politică a României.

Educați la școala marilor poeți interbelici, poeții anilor ’60-’70 cultivă, în fond, o poezie puristă și cerebrală, mitică și inițiatică, păstrînd continuu o distanță, n-am greși spunînd igienică, față de realitatea pe care o boicotează cu premeditare și neliniște, dezgustați,

9 Vladimir Tismăneanu, *Condamnați la fericire: experimentul comunist în România*, Sibiu-Brașov, Grupul de Edituri al Fundației Exo (Astra și Exo), 1991, p. 44-45.

în același timp, și de prelungirile proletcultismului, care dovedea la unii autori din epocă o recalcitrantă vitalitate, umilind demnitatea de anahoreți a evazioniștilor sau, și mai mult, strădaniile Anei Blandiana sau ale lui Marin Sorescu, Dorin Tudoran sau Mircea Dinescu de a-i imprima discursului o ambiguitate care să incite la descoperirea stratului polemic, subversiv al poemului.

Scandalul literar, alimentat permanent prin „retragerea” sau reautorizarea „dreptului la semnătură”, confiscarea de manuscrise, întreruperea comercializării sau topirea unor cărți subversive, acuzațiile publice de plagiat aduse unor „piloni” literari ai regimului (cazurile Eugen Barbu și Ion Gheorghe), altercațiile „polemice” pe chestiuni lipsite de orice miză estetică, rupturile abrupte ale unor scriitori cu puterea și revenirile spectaculoase ale „fiilor rătăcitori” la sînul acesteia, punerea sub arest sau dispariția misterioasă a altora pigmentează cu un soi de pitoresc malign această epocă, bogată în autori și opere de talent, dar și în la fel de jenante compromisuri. Când un poet de primă mărime compară genialitatea lui Ceaușescu cu cea a lui Eminescu, iar un critic de valoare îl declară mare poet pe un autor de nivelul lui Nicolae Dragoș, relieful ierarhiilor se estompează primejdios de mult pentru ochiul neinițiat, răspîndind derută axiologică și favorizînd proliferarea mediocrității.

E meritul, indiscutabil, al unei generații de scriitori și universitari ce au știut cum să răspundă acestui declin al vieții publice și artistice, formînd, mai ales în facultățile filologice, o mentalitate literară degajată de complexele generațiilor anterioare și predispusă pentru dezbateră autentică de idei, o generație care nu a întîrziat să transfere discuțiile de cenaclu în paginile revistelor de cultură. Privind obiectiv lucrurile, e greu de crezut în afirmațiile conform cărora generația '80 ar fi o „generație inventată”, că ar fi opera de culise a unor „critici mecenai”, singura miză a cărora ar fi fost nu destinul literaturii, ci asigurarea unei bătrîneți „confortabile”.

Dar această descifrare de context s-ar sprijini mai bine pe temeiul faptelor¹⁰. Scriitorii generației '80 s-au format în „Cercul de critică”, „Cenaclul de luni” și în cenaclul „Junimea” ale Facultății de Filologie a Universității din București; la Cluj, în jurul revistei și al cenaclului „Echinox”; la Iași, cu precădere în cercul de colaboratori ai revistelor „Dialog” și „Opinia studențească”; la Timișoara, în cadrul cenaclului „Pavel Dan” și al revistei „Orizont”. Îndrumătorii acestor cenacluri au fost acei care au făcut posibile primele apariții în reviste ale tinerilor poeți și prozatori, le-au prefațat cărțile și, nu de puține ori, au avut un cuvânt de spus în promovarea unor manuscrise. De asemenea, acești scriitori și universitari au avut de rezistat primelor lovituri ce s-au abătut asupra tinerilor poeți din partea revistelor „Săptămîna” sau „Lucașfărul”¹¹. Nu fără creditul lor de autoritate și-au deschis paginile în fața poezilor generației '80 și i-au invitat să publice texte și să participe la dezbateri revistele „Caiete critice”, „România literară”, „Amfiteatru”, „Convorbiri literare”, „Cronica”, „Orizont”, „Astra”, „Familia”, „Ateneu”, „Steaua” ș. a. Recenzînd antologia *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* de Gheorghe Crăciun și luînd act de afirmația din prefața a antologatorului că generația '80 n-ar fi avut „directori de conștiință”, Ion Pop observa că nu se poate uita „ostilitatea nu doar neînțelegătoare, ci chiar ticăloasă a unor „săptămîniști” ca E. Barbu, Vadim și compania și nici marginaliza-

10 „Cercul de critică” și „Cenaclul de luni”, conduse de Eugen Simion și, respectiv, Nicolae Manolescu, au fost înființate în anii 1973 și 1977.

11 Revista „Săptămîna” l-a atacat pe Nicolae Manolescu aproape cu prilejul fiecărei recenzii dedicate de colaboratorii săi aparițiilor editoriale ale poezilor luniști, iar pe Eugen Simion atît în contextul lansării dezbaterii asupra poeziei și prozei tinere [în „Caiete critice” („Viața Românească”), XIV, nr. 1-2 și 3-4 din 1983], cît și cu alte ocazii ținînd de aceeași ardentă temă a momentului literar '80; nu a fost agreat nici spiritul director al „triumviratului” clujean, format din Ion Pop, Marian Papahagi, Ion Vartic, înlăturați de la conducerea revistei „Echinox” în urma unei decizii de partid; cunoaște dizgrația oficială și Alexandru Călinescu (inclusiv suspendarea dreptului la semnătură), unul dintre îndrumătorii optzeciștilor ieșeni. Aceste și alte cazuri ce țin de același dosar ar putea face interesul unui studiu istorico-literar aparte.

rea calculată în plan social a noilor scriitori, de către instrumentele dictaturii comuniste, parcă mi-aș aduce aminte și de un '78 ieșean cu acea primă și curajoasă chemare în scenă a primilor „optzeciști”, de adevărata campanie dusă de... directorul de conștiință al „Cenaclului de luni” (...) și de atâtea alte voci și spații, la Iași, la Timișoara, la Cluj, care n-au conținut să mizeze pe valorile în curs de afirmare...”¹². „Teama” că li s-ar putea răpi „inițiativa”, „independența” (cu adevărat importante fiind, în esență, actele de creație, care le aparțin), îi face și pe alți scriitori optzeciști să nu recunoască sau să minimalizeze influența decisivă a unor personalități modelatoare care, mai mult instinctual decât programatic, au făcut posibil un *Zeitgeist* literar, în forul protector al căruia s-a generalizat, de la o „școală” la alta, un climat de coeziune estetică și morală¹³.

Trăind într-un context social, cultural și literar unic în felul său pentru destinul unui grup atât de însemnat de tineri scriitori, optzeciștii au reușit „să dea insomnii (între 1979 și 1984) paznicilor ideologici, care au acționat în fel și chip: fie provocând confuzie prin debuturi în grămadă de 30-40 de autori cu cote diferite, fie (prin) publicarea în reviste a producțiilor neoproletcultiste ale unor veleitari, dându-i drept exponenți ai generației”, consemna Daniel Corbu în studiul său *Generația '80 – între iconoclastie și epifanie*¹⁴.

Ideea de mișcare în grup, specifică mentalității culturale a secolului al XX-lea, pornind de la curente de avangardă și având ca modele demersul generației Eliade (numită și generația '27), dar și atitudinea literară înnoitoare a poeților anilor '60, a favorizat omogenizarea retorică și de sensibilitate (prin asumarea rapidă a primelor

12 Ion Pop, *Recuperări și deschideri optzeciste*, „Vatra”, VI, nr. 10. 1995, p. 15.

13 Mai temperat decât Gheorghe Crăciun, deși fără a-și ascunde rezervele, este Alexandru Mușina: „Nu cred că un critic, oricât de talentat ar fi el, poate să-l „învețe” pe un tânăr poet (sau prozator) să scrie, dar cred că poate crea un cadru favorabil formării, dezvoltării, afirmării acestuia” (v. pref. cit. p. 6-7). Ceea ce pare să fie mai aproape de adevăr.

14 Daniel Corbu, *Generația '80 – între iconoclastie și epifanie*, „Poesis”, V, nr. 1 (49), 1994, p. 17.

rezultate ale dezbaterilor despre realismul poeziei tinere, biografism, textualism și postmodernism) a celor trei grupuri optzeciste principale, de la București, Cluj, Iași. La acestea au aderat, indirect, în lipsa unui manifest comun, grupuri sau autori izolați din întreaga țară, de la timișoreni, brașoveni și sătmăreni la focșăneanul Liviu Ioan Stoiciu, nemțenii Daniel Corbu, Adrian Alui Gheorghe, Aurel Dumitrașcu, Nicolae Sava, Radu Florescu ș.a.

Coagularea acestei mișcări largi a fost – și conform mărturiilor exprimate „din interior” – una „difuză, spontană, nestructurată, efect mai degrabă al instinctelor decît al conștiinței”¹⁵, tot mai strînsă însă și solidară, în timp, optzeciștii recenzîndu-și reciproc volumele apărute, organizînd colocvii de poezie și critică literară¹⁶, verificîndu-și teoriile și, așa cum o demonstrează multe texte din antologia *Competiția continuă*..., asistîndu-se mutual în efortul de a da viață unei noi viziuni teoretice asupra evoluției ulterioare a poeziei și de a impune chiar „o direcție de gîndire estetică”¹⁷.

Atît în deceniul nouă, în pofida debuturilor colective programate, cum au fost cele din *Aer cu diamante*, *Cinci* (ambele 1982) și *Desant '83* (1983), dar și după 1990, odată cu apariția *Istoriei...* lui Radu G. Țeposu, a *Antologiei poeziei generației '80* de Alexandru Mușina și a antologiei *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* a lui Gheorghe Crăciun, a revistelor girate de autori optzeciști – „Apostrof” (Cluj), „Interval” (Brașov), „Poesis” (Satu Mare), „Caiete botoșănene”, „Zburătorul” (Onești), „Poezia” (Iași), „Paralela 45” (Pitești), „Arca” (Arad), „Calende” (Pitești), „Euphorion (Sibiu), „Con-

15 Gheorghe Crăciun, *O generație incomodă*, prefață la *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*, antologie de Gh. Crăciun, Pitești, Editura Vlasie, 1994, p. 8.

16 Colocviile de poezie de la Piatra-Neamț, ajunse, în 1996, după o întrerupere de cîțiva ani, la ediția a XIII-a; Festivalul de Poezie de la Sighișoara; Zilele culturale ale revistei „Poesis” (Satu Mare), după 1990, au pus totdeauna accentul pe dezbaterile literare a unei problematice de interes pentru optzeciști, dar neapărat în compania unor critici și scriitori de marcă din generațiile anterioare.

17 Gheorghe Crăciun, op. cit., p. 21.

trafort” (Chișinău) etc., chiar în „interiorul” generației nu a existat o unitate de vederi în ceea ce privește statutul, proiectul/programul ei: când afirmat cu fanatism, scris și rescris sau refăcut, când privit cu toleranță și indiferență sau, pur și simplu, supus unei violente negații.

Există la scriitorii generației '80 o plăcere de a se autodefini continuu, de a se reinteroga asupra propriei identități, de a se detașa și apropia de acel centru de echilibru care i-a făcut și îi mai face încă să se mențină pe orbita unui sentiment de comuniune spirituală, situație motivabilă fie printr-un complex al frustrării, al marginalizării, care i-a obligat, ani îndelungați, pe majoritatea din ei să cunoască zonele periferice ale societății, să îmbrățișeze munci dintre cele mai umile, de la muncitor necalificat, dactilograf, corector, preparator de substanțe explozibile, dispecer și altele la librar, bibliotecar, profesori în școli pentru handicapați etc.; ei au făcut naveta oraș-sat, și-au scris primele cărți la bucătăria unei garsoniere sau într-o cameră de cămin studențesc/muncitoresc.

„Experiența biografică” a acestei generații, invocată de atâtea ori în legătură cu „puternica impresie de viață” pe care o lasă literatura anilor '80, i-a pus pe tinerii scriitori într-un raport special cu realitatea, dar și cu fantezia, datele estetice ale cărora se modifică esențial în opera lor față de viziunile generației anterioare. Bine instruiți, cu lecturi teoretice la zi, de poetică, semiotică, psihologie, istoria mentalităților sau filozofie, ei nu acceptă docili opinii străine, făcând din exercițiul polemic o strategie a afirmării. De aici, probabil, inadaptabilitatea lor la ceea ce li se pare a fi un slogan, uneori chiar la ideile care i-au unit, fie și pentru un anumit moment. Un fertil exercițiu al nuanței, transpus în fapte de ironie și autoironie, de demitizare și autodemitizare. De exemplu, ideea de generație poate fi studiată, în intervențiile lor, în cele mai variate interpretări, pe o axă ce se situează între o memorabilă afirmație rostită de Bogdan Ghiu la Colocviile de la Dej, în septembrie 1982 [„Concepîndu-se chiar ca o „generație”, ei (poetii generației '80 – n. n., N. L.) dovedesc, din chiar titulatura pe care singuri și-o aleg, că vor să se auto-instituie. Căci, să ne aducem aminte, tot scandalul în

cea ce o privește a început datorită faptului că poeții s-au auto-intitulat „generație”, că nu au mai vrut, adică, să rămână la discreția criticilor, care, de fapt, ajunseseră să le scrie opera¹⁸], și această mărturisire, aproape recentă, a lui Gheorghe Iova: „... noi folosim o etichetă pentru un fenomen care se numește „generația '80”. Ea a fost impusă. Eu nu cunosc niciun membru al acestei „generații '80” care să se fi gândit la autointitularea asta, ea a venit din afară, exact cum, probabil, în '81 sau '82, cred, la cina dlui Crohmălniceanu ne-am trezit cu dl Marin Mincu, care ne-a spus că sîntem textualiști¹⁹”.

De observat însă că polemica pro sau contra numelui „generația '80”, întâia în ordinea dezbaterii de concepte în legătură cu literatura scriitorilor care au debutat la începutul deceniului al nouălea, a deschis calea spre conștientizarea afinităților și a soluțiilor de ruptură, drumul spre un nou proiect literar. Deși este apreciată cînd ca „o alianță literară provocată de o anume conjunctură istorică, în care dificultatea de a debuta editorial a jucat rolul principal”, în opinia Martei Petreu, care subliniază: „Cred și acum că n-a fost o generație de creație²⁰, cînd ca „grup social informal și generație literară²¹, cum consideră Mircea Nedelciu, ca un „nou val poetic²², după Liviu Antonesei, sau, la limită, ca o „simplă invenție²³ a scriitorilor altei generații, nu putem eluda adevărul că S-A PRODUS O SCHIMBARE DE PARADIGMĂ POETICĂ, literatura română fiind pusă în fața unei poezii noi, alta

18 Bogdan Ghiu, *Proiectul istoric de generație și proiectul generației '80*, în *Competiția continuă...*, p. 63.

19 Am citat din intervenția lui Gheorghe Iova în cadrul dezbaterii *Generația '80: o „generație pierdută”?*, inițiată de acad. Eugen Simion sub patronajul revistei „Caiete critice”, VII, nr. 1-2 (98-99), 1996, p. 193.

20 Marta Petreu, *Eu am mizat în viața mea pe literatură*, interviu realizat de Grigore Scarlat, în *La ce bun poezii...*, Piatra-Neamț, Editura Panteon, 1994, p. 83.

21 Mircea Nedelciu, *După 20 de ani*, interviu de Viorel Ilișoi și Dan Lungu, „Timpul”, VIII, nr. 4 (45), apr. 1997, p. 2.

22 Liviu Antonesei, *Căutarea unei generații*, în *Competiția continuă...*, p. 101.

23 Mihai Dinu Gheorghiu, *Garda inversă* (titlul eseului aparține antologatorului), în *Competiția continuă...*, p. 31.

decît cea a generației anterioare, oricît de eterogenă ar fi aceasta. Nume de autoritate ale literaturii române salută apariția tinerilor poeți²⁴, subsumabili unui spirit care chiar imediat este proclamat drept „noua sensibilitate”. În ce constă ea sau, mai bine zis, care sînt elementele de bază ale acestui proiect literar? Sintetizînd comentariile liminare ale criticii, ele se rezumă la o acțiune de *subminare a metaforei* (deci de deliricizare), la *autoreferențialitate și angajare existențială*, la o *asumare a realului și biograficului deopotrivă cu actul nașterii și producerii poemului*. Un eu lucid încearcă să concilieze *Lumea și Textul*, *Existența și Cultura*. Toate aceste însușiri, asamblate într-o viziune mobilă, cu pregnante note de ironie și autoironie, de ludic și parodic sînt transpuse într-un limbaj proaspăt, în multe cazuri oralizant, apt să asimileze dintr-o singură „respirare”, de-a valma, elemente argotice și dialectale, arhaisme și neologisme. Șocul întîlnirii cu această poezie s-a exteriorizat, probabil, la cealaltă extremă a receptării, în refuzul funciar de a o accepta al neoproletcultiștilor de la „Săptămîna”: „Că se (...) scriu asemenea versuri înțeleg, dar de ce se și publică, asta nu mai pricep!”²⁵, exclama, contrariat Eugen Barbu.

Receptați, în fond, între elogiul și denigrare (ambele atitudini nefiind scutite de ingerințele politicii literare a momentului), să vedem însă cum își concep totuși proiectul literar înșiși poeții și teoreticienii generației '80.

Între poeții optzeciști, propozițiile teoretice cele mai categorice, articulate, ce-i drept, în maniere diferite, una sobră, logică și ofensivă, cealaltă nu fără obsesia „rupturii” de trecutul imediat, dar mai lejeră și mai tolerantă, cochetînd chiar cu un anumit mod

24 Între intervențiile critice, prompte și exacte, care anunțau debutul unei noi generații de poeți, nebotezată încă la acea oră, se disting cele semnate de Mircea Martin (*Portret de grup*, „Echinoc”, X, 10-11-12, 1978); Ion Pop (*Noua poezie nouă*, „Echinoc”, XI, nr. 8-9, 1979); Nicolae Manolescu (*Cei mai tineri scriitori*, „România literară”, XII, nr. 47, 1979); Ștefan Augustin Doinaș (*Pen-tru o nouă generație poetică*, „România literară”, XII, nr. 50, 1979).

25 Eugen Barbu, *La judecata de apoi a poezilor*, (IV), „Săptămîna”, XIV, nr. 39, 30 nov. 1983, p. 2.

de a oraliza actul conceptualizării, aparțin lui Alexandru Mușina și Mircea Cărtărescu.

Publicat în „Astra”, încă în 1981, eseu lui Alexandru Mușina *Poezia cotidianului* își trage seva negației atât din repudierea „poeziei mercenare” a „cabotinilor ce cîntă țăranul și holda de grîu în cafenelele și redacțiile Bucureștilor”, cât și din ironizarea celei „hermetice”, „produs al neputinței de a simți și exprima emoția”. Antinomică acestora ar fi „poezia cotidianului”, o poezie despre „viața noastră obișnuită, dar, totodată, care să exprime și „poezia” din această viață”. „Personal însă, continuă Al. Mușina, nu pot înțelege poezia decît ca pe o încercare de a da un sens și o frumusețe vieții mele de aici și acum. În care 99% îl reprezintă banalul cotidian”²⁶. Nervul ordonator al acestei înțelegeri a poeziei stă în convingerea că menirea liricii, epurată de aluviunile istoriei ei milenare, e aceea de a se ocupa „tocmai de biata noastră ființă”, de „evenimentele interioare”²⁷. Peste nici un an, în eseu *Poezia – o șansă ...*, publicat tot în „Astra”, Alexandru Mușina nu atât lărgeste, cât esențializează o idee exprimată fulgurant în celălalt eseu. Astfel, ceea ce se voia „o reacție antropocentrică”, „de recuperare a integralității și coerenței ființei umane, ființă „spulberată” de revoluția tehnico-științifică și de nenumăratele fantasmе născute din unilateralitatea cuceririlor acesteia”²⁸, ia aici forma teoretică a unei poezii „post-moderniste”²⁹, caracterizată ca „o poezie a noului antropocentrism”. Imediat sînt puse pe tapet și „trăsăturile ei esențiale”: „centrarea atenției pe ființa umană, în datele ei concrete, fizic senzoriale, pe existența noastră de aici și acum și o anume «claritate a privirii»”³⁰.

26 Alexandru Mușina, *Poezia cotidianului*, în *Competiția continuă...*, p. 133.

27 Ibidem, p. 134.

28 Ibidem.

29 După punerea în circulație a termenului de postmodernism, în presa românească, de către Barbu Brezianu (Cf. *Postmodernii americani – o traiectorie spre viitor*, „Secolul 20”, XVIII, nr. 8, 1974), Alexandru Mușina pare să fie printre primii autori care utilizează conceptul la descrierea unui fenomen ținînd de literatura română (*Poezia – o șansă...*, în *Competiția continuă...*, p. 146).

30 Ibidem.